

Η οργάνωση Εθνική Αλληλεγγύη

του Κώστα Πουλόπουλου

Η έννοια της αλληλεγγύης

Από τις προηγούμενες δεκαετίες η έννοια της αλληλεγγύης καλλιεργείται στον ελληνικό λαό τόσο σε πρακτικό όσο και συνειδησιακό επίπεδο, ως απόρροια της σκληρής ελληνικής πραγματικότητας. Οι διεκδικήσεις και οι κοινωνικοί αγώνες ομάδων όπως οι μικρασιάτες πρόσφυγες, αγρότες, εργάτες των βιοτεχνιών-βιομηχανιών, χαμηλόμισθοι υπάλληλοι, στην προσπάθεια βελτίωσης των όρων της διαβίωσής τους, είχαν δημιουργήσει μία ζωντανή και αγωνιστική εργατική τάξη.

Παράδειγμα της αλληλεγγύης σε λαϊκό επίπεδο αποτελεί η οργάνωση «Εργατική Βοήθεια Ελλάδος» (Ε.Β.Ε.), δημιουργείται το 1924. Οργάνωση που σύμφωνα με λεγόμενα του Π.Σ. Καραγκίτση «...ήταν απαραίτητη στους αγώνες της εργατικής τάξης, της αγροτιάς, των παλαιών πολεμιστών... βοηθούσε όσους φυλακίζονταν, όσους στέλνονταν εξορία, τις οικογένειες αυτών των θυμάτων, καθώς και τις οικογένειες των σκοτωμένων...»¹.

Επίσης, η εξορία και οι διωγμοί του αναπτυσσόμενου αριστερού- κομμουνιστικού κινήματος συνέβαλλαν δραστικά στη διαμόρφωση της ιδέας της αλληλεγγύης.

Στους τόπους εξορίας είναι που θέτονται οι βάσεις για την ανάπτυξη ενός πνεύματος αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας μεταξύ των κρατουμένων, το οποίο θα αποτελέσει το βασικό πρωτογενές υλικό για τους μετέπειτα προσανατολισμούς της δημιουργίας και οργάνωσης της Ε.Α. Ανάμεσα στα 2.000 περίπου εξόριστα άτομα, στα οποία περιλαμβάνεται σχεδόν το σύνολο του κομματικού στελεχικού δυναμικού του ΚΚΕ και η καθοδήγησή του, αναπτύσσεται μια εντυπωσιακή αυτάρκεια που καθορίζεται κάθε φορά από το πλαίσιο της ομάδας συμβίωσης. Οι κρατούμενοι, αποκομμένοι από τον κοινωνικό ιστό για αρκετά χρόνια, αναπτύσσοντας στενούς προσωπικούς δεσμούς μεταξύ τους, καλλιεργούν της αλληλεγγύη και τον αλληλοσεβασμό, αυτομορφώνονται και αναπαράγουν τις κομματικές ιεραρχήσεις, αξίες και πρακτικές². Σε ατομικό επίπεδο, διαμορφώνουν έναν σκληραγωγημένο χαρακτήρα και μια ιδιοσυγκρασία που θα τους βοηθήσει να επιβιώσουν στα επόμενα δύσκολα χρόνια. Σε ομαδικό επίπεδο, μέσα σε αυτές τις έγκλειστες μικροκοινωνίες, διδάσκονται μαθήματα ανθρωπιάς, σεβασμού σε αξίες και τελικά εξοικειώνονται σε έναν κοινωνικό τρόπο ζωής που θα αποδειχθεί σωτήριος στο άμεσο μέλλον.

Ο πόλεμος και οι συνθήκες κατοχής έρχονται να θεμελιώσουν και να δώσουν μια νέα δυναμική στις παραπάνω ζυμώσεις. Το ένστικτο της επιβίωσης και το κοινό ζωτικό συμφέρον διδάσκουν, κατά κάποιο τρόπο, στην κοινωνία τις έννοιες του συντονισμού και της πειθαρχίας στην ενιαία και συλλογική προσπάθεια. Καθιερώνονται νέοι τρόποι αλληλοϋποστήριξης και καταμερισμού εργασιών³, νέα δίκτυα επικοινωνίας και αναπτύσσεται μια κοινωνική αλληλεγγύη στηριζόμενη στην παροχή πληροφοριών και στις κοινές καθημερινές ανάγκες.

Όλες τις παραπάνω διεργασίες που συντελούνται στην ελληνική κοινωνία έρχονται να μεθοδεύσουν, να οργανώσουν και να αξιοποιήσουν, στην κατοχική πλέον περίοδο, οι κομμουνιστές, στελέχη και μέλη του ΚΚΕ, κάποια από τα οποία πήραν την πρωτοβουλία δημιουργίας της Ε.Α., στελέχωσαν την οργάνωση και έπαιξαν θεμελιώδη ρόλο σε ολόκληρη την ιστορική της διαδρομή. Οι παραπάνω πρωτοβουλίες έρχονται να επιβεβαιώσουν έναν

ισχυρισμό που φαίνεται να γίνεται αποδεκτός από όλες τις πλευρές σχετικά με την γέννησης της εθνικής αντίστασης. Ενδεικτικά τα λόγια του Βρετανού συντ/ρχη Woodhouse «...Μόνο το ΚΚΕ βρέθηκε σε οργανωμένη μορφή με την έναρξη της κατοχής, επειδή μόνο οι κομμουνιστές είχαν ανταπεξέλθει μ' επιτυχία στη διάλυση κάθε πολιτικής ζωής από τον Μεταξά... Οι διώξεις μάλιστα είχαν τονώσει τις ικανότητές τους...»⁴.

ΙΔΡΥΣΗ

Πρωταρχικό μέλημα των κομμουνιστών που απέδρασαν από τη Φολέγανδρο και τα υπόλοιπα ξερονήσια ήταν να έρθουν σε επαφή και να αναπτύξουν δίκτυο επικοινωνίας με τους ήδη ελεύθερους συντρόφους τους καθώς και να ξαναβρούν τους τρόπους πρακτικής δράσης και προσέγγισης με το λαό. Σε ένα δεύτερο επίπεδο αγωνιούσαν και για τους υπόλοιπους φυλακισμένους και εξόριστους κομμουνιστές και συμπατριώτες τους, αφού γνώριζαν πως ο αριθμός τους θα πολλαπλασιαζόταν και η επιβίωσή τους θα γινόταν προβληματική. Η κάλυψη των βασικών αναγκών των φυλακισμένων και των ομήρων σε τρόφιμα και ρουχισμό αποτελούσε βασική προτεραιότητα. Για την επίτευξη του στόχου αυτού ήταν απαραίτητη η συμπαράσταση και η στήριξη από τον ελληνικό λαό, και για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο η προστασία των παλαιών και νέων θυμάτων του φασισμού να προβληθεί σαν γενικό λαϊκό σύνθημα και να αναχθεί σε πανεθνικό και πανελλαδικό καθήκον. Επομένως, η διάδοση και η συνεισφορά στη νέα εθνική πρόκληση- καθήκον ήταν άμεσα συνυφασμένη με τη δημιουργία μιας πανελλαδικής οργάνωσης βοήθειας, η οποία θα στόχευε στους παραπάνω σκοπούς. Το ίδιο υποστηρίζεται και από τα λεγόμενα του ιδρυτικού στελέχους Π.Σ. Καραγκίτση, ότι δηλαδή «...είναι απαραίτητη μια οργάνωση που θα συμπαραστέκεται ηθικά και υλικά στα θύματα του αγώνα αυτού...»⁵.

Τον Μάιο του 1941 γίνεται στην Αθήνα η ιδρυτική συνεδρίαση της οργάνωσης που πήρε τον τίτλο Εθνική Αλληλεγγύη και συμμετείχαν οι Π.Σ. Καραγκίτσης, Βασ. Μαρκεζίνης, Σπ. Αντύπας, Κλ. Παπαλοΐζος, Ν. Δρέσιος⁶ και Διον. Κωσταδούλου- Παπαδομειχελάκη. Η ιδρυτική επιτροπή έχει από την αρχή τον πρωτεύοντα ρόλο στην καθοδήγηση και στην ηγεσία της οργάνωσης. Ως προς την οργανωτική της διάρθρωση δομείται κλιμακωτά από την Κεντρική Επιτροπή, μεγάλα παραρτήματα περιοχών, παραρτήματα- επιτροπές πόλης, ομάδες- αδελφότητες σε κάθε τετράγωνο, συνοικία ή χωριό⁷. Εκτός όμως από τις ηγετικές προσωπικότητες και τα στελέχη της οργάνωσης, όπου πρόκειται για άτομα πολιτικοποιημένα και κομματικοποιημένα με δεδομένο πολιτικό στίγμα, επαληθεύεται ισχυρισμός της Ε.Α. για την μαζικότητά της, αφού στους κόλπους της συγκαταλέχθηκαν άτομα από όλα τα κοινωνικά στρώματα και τους επαγγελματικούς χώρους (γιατροί, δικηγόροι, δημοσιογράφοι κλπ.).

Γυναίκα

Η Ε.Α. αποτελεί τον κατεξοχήν χώρο μέσα στον οποίο οι ελληνίδες βρίσκουν θέση και ρόλο για ενεργή συμμετοχή στην Αντίσταση. Είναι η ιδιότητά της ως μάνας, αδελφής, συζύγου, φίλης, μέσω της οποίας η γυναίκα καθιερώνεται και τελικά καταξιώνεται στην συνείδηση τόσο των συναγωνιστών της όσο και του άμαχου λαού. Εκτός από την περίθαλψη των φυλακισμένων και εξόριστων, οι γυναίκες φροντίζουν και τους κρατούμενους στα στρατόπεδα, τις οικογένειες των εκτελεσμένων, τους αντάρτες και τις οικογένειές τους.

Δεν είναι τυχαίο το ότι στους κόλπους της οργάνωσης οι γυναίκες αριθμητικά ξεπερνούν κατά πολύ τους άνδρες.

Γεωγραφική Εξάπλωση

Σε πρώτη φάση, οι επιτροπές και οι ομάδες που συγκροτούνται δουλεύουν ασύνδετες και προσπαθούν, σε τοπικό επίπεδο, να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των κρατουμένων στα στρατόπεδα, των καταδικωμένων και των οικογενειών τους. Η πορεία αυτή συνεχίζεται και σε όλο το 1942.

Αυτό το χρόνο αναπτύσσονται και παρουσιάζουν ικανοποιητική δουλειά και καλή λειτουργία οι οργανώσεις της Αθήνας, του Πειραιά, της Θεσ/νίκης και της Θεσσαλίας⁸.

Τα δύο χρόνια που ακολουθούν (1943-1944 έως Δεκεμβριανά) η Ε.Α. αναπτύσσεται γεωγραφικά και στην κοινωνική της βάση, φτάνοντας στο απόγειο της οργανωτικής της λειτουργίας και δράσης. Κατά τη διάρκεια του 1943 επαρχιακές επιτροπές και τοπικά παραρτήματα έχουν απλωθεί σχεδόν σε όλη την Ελλάδα, λειτουργώντας όμως σε τοπικό επίπεδο και παραμένοντας ασύνδετα με τις επιτροπές των άλλων περιοχών. Στις αρχές του 1944 η Ε. Α. οργανώνεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Τα παραρτήματα από κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα πραγματοποιούν συνδιασκέψεις κατά τομείς και περιοχές, σε μια προσπάθεια για μεγαλύτερη συνεργασία και καλύτερα αποτελέσματα⁹. Αυτή η καινούργια ώθηση οφείλεται κυρίως στο ότι πολλές περιοχές της Ελλάδας έχουν περιέλθει στα χέρια των ανταρτών του Ε.Α.Μ.- Ε.Λ.Α.Σ., αλλά και στο γεγονός ότι στις κατεχόμενες περιοχές οι συνθήκες διαβίωσης έχουν γίνει ακόμα σκληρότερες.

Παράδειγμα Θεσ/νίκης. Μέσα στο 1942 έφταναν τις 6 ομάδες με συνολικά 50 μέλη (χωρίς να υπολογίζεται ότι κάθε μέλος είχε την συνδρομή μιας μικρής ομάδας «υποστηρικτών» σε είδη και χρήματα¹⁰). Τον Μάρτιο του 1944 αριθμεί 1.650 μέλη, ενώ δύο μήνες αργότερα, και παρά τις επιθέσεις των ταγμάτων ασφαλείας, φτάνει τα 3.390 μέλη σε 10 τμηματικές επιτροπές. Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους αγγίζει τα 15.600 μέλη, τον Νοέμβριο τα 46.511 και τον Δεκέμβρη τα 92.948¹¹.

Τύπος

Η εκδοτική παραγωγή της Ε.Α. εξελίσσεται ταυτόχρονα με την πορεία της ίδιας της οργάνωσης, ακολουθώντας τα ίδια στάδια ανάπτυξης. Ο τύπος της Ε.Α., αποτελείται από εφημερίδες, περιοδικά, ειδικές εκδόσεις τευχών, λευκώματα, «δελτία» τρομοκρατίας και ειδήσεων, μπροσούρες και φυλλάδια. Ως πρωταρχική επιδίωξη έχει να κάνει ευρύτερα γνωστή την Ε.Α., να την συνδέσει με το λαό, να διοχετεύσει τις ιδεολογικές της κατευθύνσεις και να εκλαϊκεύσει τους στόχους και το έργο της. Συχνά, ιδίως στις επαρχίες, ελλείψει ανταποκριτών, καλούνται οι κάτοικοι να συνεισφέρουν με το άρθρο τους και να γεμίσουν με τα κείμενά τους τις σελίδες των τοπικών εφημερίδων¹². Ταυτόχρονα χρησιμοποιούνται και τα υπόλοιπα μέσα προπαγάνδας, όπως αφίσες, προκηρύξεις, συνθήματα σε τοίχους, ακόμα και ο προφορικός λόγος με το γνωστό «χωνί».

ΔΡΑΣΗ

Ενίσχυση στρατοπέδων και φυλακών.

Γύρω από τα στρατόπεδα δημιουργούνται κάποιες μικρής εμβέλειας τοπικά δίκτυα που μεριμνούν για τον ανεφοδιασμό των φυλακισμένων κυρίως από συγγενείς και μέρος του τοπικού πληθυσμού. Ο ρόλος της Ε.Α. είναι να οργανώσει καλύτερα αυτά τα δίκτυα ώστε να φτάσουν τελικά τα δέματα στους κρατούμενους αλλά και να ενισχύσει τις εισφορές διενεργώντας εράνους ή εξασφαλίζοντας αγαθά από άλλους φορείς (Ε.Ε.Σ.).

Ενίσχυση ανταρτών ΕΛΑΣ

Με τον ΕΛΑΣ δημιουργείται μια ιδιαίτερη συνεργασία, στα πλαίσια της παροχής υπηρεσιών αλλά και εκμετάλλευσης των αντίστοιχων του ΕΛΑΣ. Έτσι, η οργάνωση δεν θα είχε πάρει τις διαστάσεις που πήρε, αν ο ΕΛΑΣ δεν είχε δημιουργήσει τα «ελεύθερα βουνά» και τις «ελεύθερες συνοικίες» σε Αθήνα και Θεσ/νίκη. Δεν θα μπορούσε να εξοικονομήσει και να διοχετεύσει τρόφιμα και αγαθά αν ο ΕΛΑΣ δεν φρόντιζε για την προστασία της παραγωγής, δεν εξασφάλιζε μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και δεν έδινε τη «μάχη της σοδειάς».

Το βάρος της Ε.Α. επικεντρώνεται στους τομείς της παροχής ρούχων και παπουτσιών, της μεταφοράς ειδών πρώτης ανάγκης και πυρομαχικών και της υγειονομικής περίθαλψης των Ελασιτών.

Υγειονομική περίθαλψη

Η Ε.Α. δεν θα μπορούσε να αναπτύξει αξιόλογη προνοιακή δραστηριότητα χωρίς τη συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης και του λαού. Μέσα στο 1944 συγκροτούνται επιτροπές υγείας κυρίως σε χωριά της υπαίθρου και η Ε.Α. αναλαμβάνει το πρακτικό σκέλος της προσπάθειας. Με τη βοήθεια των τοπικών κοινωνιών δημιουργούνται αρχικά φαρμακευτικοί σταθμοί, που εν συνεχεία ονομάζονται Λαϊκά φαρμακεία (ιδρύονται συνολικά 1253, για τα οποία δεν υπάρχουν στοιχεία για το αν λειτούργησαν όλα και σε τι βαθμό) και τα οποία εξοπλίζονται και στελεχώνονται από την Ε.Α.13. Σε αυτά εκτελούνται συνταγές και δίνονται φάρμακα δωρεάν ή στην χειρότερη περίπτωση σε τιμή κόστους. Δεύτερο βήμα είναι η ίδρυση Λαϊκών ιατρείων με απώτερο στόχο να υπάρχει από ένα σε κάθε κεφαλοχώρι και σε κάθε μεγάλη συνοικία. Ο φιλόδοξος σκοπός δεν επετεύχθη, ωστόσο ιδρύθηκαν 679 σε ολόκληρη τη χώρα.

Παράδειγμα Θεσσαλίας: μέσα στο 1944, λειτούργησαν 121 Λαϊκά ιατρεία, 177 φαρμακεία, 17 αναρρωτήρια-θεραπευτήρια, 6 νοσοκομεία, 5 βρεφικοί σταθμοί και οργανώθηκαν δεκάδες λαϊκά και παιδικά συσσίτια για περίπου 12 χιλιάδες άπορους και 8 χιλιάδες παιδιά. Τα ιδρύματα επάνδρωναν 112 γιατροί14.

Συσσίτια- δίκτυο διανομών

Οι νόμιμοι ανθρωπιστικοί φορείς-οργανισμοί και τα επίσημα δίκτυα επισιτισμού προσφέρουν βάσει αριθμών τη μεγαλύτερη βοήθεια. Το συγκεντρωτικό νούμερο για τα τρόφιμα που προσφέρθηκαν από τον Δ.Ε.Σ μέχρι και το τέλος της Κατοχής είναι 712.416 τόνοι¹⁵. Αντίστοιχα στα στοιχεία της Ε.Α. τα παρεχόμενα τρόφιμα για τα θύματα μέχρι το τέλος της Κατοχής φτάνουν συνολικά τους 20.000 τόνους, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει και 28.000 τόνους αλεύρι στους αντάρτες. Επιπροσθέτως, στη συνολική επισιτιστική προσφορά συγκαταλέγονται και τα 453.300 στρέμματα κτημάτων που καλλιεργήθηκαν με τη μέριμνά της (από συνεργασία μελών και τον ντόπιο πληθυσμό), καθώς και τα 1.080 συσσίτια που οργάνωσε για πυροπαθείς και απόρους¹⁶.

Η Ε.Α. συνεισφέρει σημαντικά, κυρίως στο θέμα της διανομής της παρεχόμενης βοήθειας, αφού κυρίως με δικές της πρωτοβουλίες οργανώνονται οι επιτροπές συσσιτίων που μεριμνούν για τα λαϊκά συσσίτια. Αξιόλογη είναι η προσφορά της στις επαρχίες καθώς τους εξασφαλίζει μέρος της παρεχόμενης βοήθειας. Η ανθρωπιστική βοήθεια από τους άλλους φορείς δεν ξεπερνά τα όρια των μεγάλων πόλεων, οπότε είναι η Ε.Α., η οποία στηριζόμενη στα δευτερεύοντα κανάλια επισιτισμού και μεταφορών που έχει οργανώσει με την βοήθεια των τοπικών πληθυσμών, προωθεί μέρος των αγαθών προς τις επαρχίες.

Απελευθέρωση- Δεκεμβριανά

Η περίοδος από την απελευθέρωση μέχρι και το τέλος του Δεκεμβρίου του 1944 αποτελεί το δεύτερο κομβικό σημείο της Ε.Α. αφού μέσα σε ένα τρίμηνο η οργάνωση περνάει από την κατάσταση της απόλυτης ακμής και ανάπτυξης, στην πρώτη φάση του αμυντικού κατά κύριο λόγο χαρακτήρα της.

Στην μάχη της Αθήνας, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται ανέτοιμη και σε αμηχανία, αναλαμβάνει δράση στους τομείς της περίθαλψης των τραυματιών, του επισιτισμού μαχόμενων και μη, και στην οργάνωση των τραυματιοφορέων και του νοσοκομειακού προσωπικού. Ο πίνακας με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Ε.Α. μετά το τέλος των μαχών, σχετικά με το έργο της κατά τη διάρκεια των Δεκεμβριανών, είναι αντιπροσωπευτικός της αξιόλογης προσφοράς της στον αθηναϊκό λαό και στους αντάρτες του ΕΛΑΣ¹⁷.

Ίδρυσε Νοσοκομεία μεγάλα 5

Ίδρυσε Νοσοκομεία μικρά 23

Αριθμός κρεβατιών

Ανατολικές συνοικίες 600

Περιστέρι 580

Ν. Ιωνία- Πατήσια 1.200

Πειραιάς 500

Διάφορα μικρά νοσοκομεία 1.830

Σύνολο κρεβατιών 4.710

Νοσηλεύτηκαν τραυματίες 7.500

Απ' αυτούς άμαχοι 5.190

Διέθεσε για τους τραυματίες τρόφιμα, κιλά 44.600

Ρουχισμό, κομμάτια 4.000

Μετά δεκεμβριανά

Η τελευταία φάση της Ε.Α. οριοθετείται από τις αρχές του 1945 έως και τη διάλυση του σωματείου της (26/5/1947). Στην περίοδο αυτή, παρά το γεγονός ότι η ανθρωπιστική δράση της συνεχίζεται και παρά το γεγονός ότι δείχνει την πρόθεση να παραμείνει πολιτικά ουδέτερη (τα άρθρα στον τύπο της χαρακτηρίζονται από μετριοπάθεια- αμυντική στάση, δεν ασκείται κριτική για πολιτικά δρώμενα), δέχεται την ίδια βίαιη αντιμετώπιση με το ΕΑΜ, ως παρακλάδι και συνεργάτης του.

Στα πλαίσια της λευκής τρομοκρατίας η Ε.Α. υφίσταται σκληρές διώξεις, τρομοκρατικούς εξαναγκασμούς και πολλές υλικές καταστροφές, τόσο από τους κρατικούς μηχανισμούς όσο και από τις παρακρατικές ομάδες. Τα στρατοδικεία και οι νεοσυσταθείσες «Επιτροπές Δημόσιας Ασφάλειας» αναλαμβάνουν δράση με αποτέλεσμα χιλιάδες μέλη της Ε.Α. να συλλαμβάνονται, δικάζονται, φυλακίζονται και εκτοπίζονται. Οι κατηγορίες πάνω στις οποίες στηρίζονται οι νομικές αποφάσεις, αντλούν την επιχειρηματολογία τους από τον αντικομμουνιστικό λόγο και ιδεολογία που κυριαρχούν εκείνη την περίοδο¹⁸. Οι κατηγορούμενοι πολύ συχνά ακούνε στις ετυμηγορίες φράσεις όπως «...επικίνδυνοι δια την δημοσίαν τάξην και ασφάλειαν...» ή «...επιβουλεύοντες την ελληνικήν γήν...». Κυρίως οι γυναίκες χαρακτηρίζονται ως «ληστοτρόφοι»-«ανταρτοτρόφοι» ή «τροφοδότες συμμοριών» επειδή έχουν συγγενείς αντάρτες, στενούς ή μακρινούς, και συνεπώς αποτελούν και αυτές κίνδυνο για τη δημόσια τάξη¹⁹. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και τα σχόλια- κατηγορίες καθεστωτικών εφημερίδων για την Ε.Α., το περιεχόμενο των οποίων συμπυκνώνεται στην εξής φράση «...η Ε.Α. υποσκάπτει και υπονομεύει το κράτος...η Ε.Α. σκοπόν έχει τον προσηλυτισμόν των αφελών εις ανατρεπτικής, αναρχομηδενιστικής θεωρίας...»²⁰.

Η αντίδραση και η τακτική της Ε.Α. απέναντι σε αυτές τις επιθέσεις βασίζεται σε δύο βασικές κατευθύνσεις. Η πρώτη σχετίζεται με έναν εσωτερικό επαναπροσδιορισμό ως προς τη φυσιογνωμία και τον χαρακτήρα της οργάνωσης. Θέτει ως κύρια επιδίωξή της να αποκτήσει μία νόμιμη υπόσταση όχι πλέον ως οργάνωση, αλλά ως φορέας ανθρωπιστικής βοήθειας που θα εντάσσεται στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας. Η μετατροπή της σε σωματείο κρίνεται επιτακτική. Το νέο καταστατικό της εγκρίνεται από το πρωτοδικείο της Αθήνας στις 30/6/1945 (αριθμ. απόφασης 2574/45) και εφεξής η Ε.Α. αυτοχαρακτηρίζεται «σωματεϊόν ανεγνωρισμένον». Οι βασικές ιδέες που το διέπουν δεν διαφέρουν από αυτές του πρώτου καταστατικού, αφού επικεντρώνονται στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, χωρίς κανενός είδους διακρίσεις στην προσφορά της.

Η δεύτερη κατεύθυνση αποσκοπεί στο να διαδοθεί η δράση και το έργο της οργάνωσης στα χρόνια της κατοχής, ώστε κερδίζοντας αναγνώριση και καταξίωση να αντιστρέψει το αρνητικό εις βάρος της κλίμα και να υποστηρίξει με καλύτερους όρους την ύπαρξη και τα επιχειρήματά της. Για τους σκοπούς αυτούς, στις αρχές του 1946, επιχειρείται μια σημαντική εκδοτική προσπάθεια από σειρές φυλλαδίων και μπροσούρων με κύριους θεματικούς άξονες την προσφορά της Ε.Α. στην κατοχική περίοδο, τις καταστροφές των κατακτητών σε έμπυχο και άψυχο δυναμικό και τον συνεχιζόμενο διωγμό του Εαμικού κινήματος. Πολλά από τα έντυπα προορίζονται για το εξωτερικό, σε χώρες με έντονο το ελληνικό παροικιακό στοιχείο.

Ωστόσο, η προσπάθειά της αυτή να ενταχτεί ομαλά στο μετακατοχικό καθεστώς και να αποκτήσει κοινωνικά ερείσματα στον τομέα της Πρόνοιας, αποτυγχάνει εξαιτίας της ξεκάθαρης ταυτότητας της ως Εαμικής μετωπικής οργάνωσης και του σημαίνοντα ρόλου των κομμουνιστών στους κόλπους της. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι μια τέτοια οργάνωση, μέσα σε μια τόσο πολωμένη κοινωνία και μέσα σε ένα εντονότατο κλίμα εχθρότητας που καλλιεργήθηκε εκατέρωθεν, δεν θα μπορούσε να επιβιώσει και να συνεχίσει τη δράση της. Η καθοδική της πορεία ολοκληρώνεται με την δικαστική απόφαση διάλυσής της (Μάιος 1947) με την γνωστή αιτιολογία ότι «...εξέκλινε του εν τω καταστατικώ αυτού οριζομένου σκοπού και επιδίωκε...την φροντίδα των οπαδών ωρισμένης πολιτικής οργάνωσης...»²¹.

Ολοκληρώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε πως η Ε.Α. άφησε το δικό της στίγμα και συνέβαλλε με τον δικό της τρόπο σε αυτό που ονομάζουμε εθνική αντίσταση. Το έργο της και η πλατειά ευρύτητα δράσης της σηματοδότησαν αλλαγές στις κοινωνικές δομές, στους γεωγραφικούς συσχετισμούς, στη σχέση πόλης- επαρχίας, στον καταμερισμό εργασίας και κυρίως, σε ατομικό επίπεδο, καλλιέργησαν το πνεύμα της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ευαισθησίας και συνείδησης. Κατά τον Μ. Παπαϊωάννου το πιο αξιόλογο είναι πως «...η Ε.Α. έπαιξε και σε αυτό το σημείο, στο ανέβασμα του ανθρώπου, σημαντικό ρόλο... Έφτιαξε ανθρώπους να πιστεύουν σε υψηλά εθνικά, κοινωνικά, ανθρώπινα ιδανικά...».

1 Αρχείο Μιχ. Παπαϊωάννου, κ.55, φ.2. ΕΛΙΑ.

2 Παπαθανασίου Ι., «Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας στην πρόκληση της Ιστορίας 1940-1945», Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος Κατοχή- Αντίσταση 1940-1945, Γ' τόμος, Αθήνα 2007, σ. 85-86

3 Μαργαρίτης Γ., Από την ήττα στην εξέγερση, Ελλάδα: Άνοιξη 1941- Φθινόπωρο 1942, Αθήνα 1993, σ. 86-88

4 C. M. Woodhouse, Το μήλο της Έριδος, Αθήνα 1976, σ. 13-14

5 Αρχείο Μιχ. Παπαϊωάννου, κ. 54, φ.1, ΕΛΙΑ.

6 Χατζής Θ., Η Νικηφόρα επανάσταση που χάθηκε, τόμος Α', Αθήνα 1983, σ. 82

7 Αρχείο Μιχ. Παπαϊωάννου, κ. 54, φ.2., ΕΛΙΑ.

8 Εθνική Αλληλεγγύη Ελλάδος, Μια προσπάθεια και ένας άθλος: το έργο της Εθνικής Αλληλεγγύης Ελλάδος, Αθήνα 1945, σ. 17-18

9 ο.π., σ. 20.

10 Εθνική Αλληλεγγύη Ελλάδος, Τέσσερα χρόνια αγώνες και δράση της Ε.Α. Θεσσαλονίκης, Νέος Κόσμος, Θεσσαλονίκη, 1945

11 ο.π. Τέσσερα χρόνια αγώνες και δράση της Ε.Α. Θεσσαλονίκης, Νέος Κόσμος, Θεσσαλονίκη, 1945

12 Καμπάνα, εφημερίδα τοίχου των ομάδων Μυτιλήνης, 12/1944.

13 ο.π. Μια προσπάθεια και ένας άθλος: το έργο της Εθνικής Αλληλεγγύης Ελλάδος, σ. 68-70

14 Αλληλεγγύη, όργανο της Πανθεσσαλικής επιτροπής της Ε.Α., 2/9/1944

15 Ravitaillement de la Grece pendant l'occupation 1941-1944 et pendant les premiers cinq mois apres la liberation : rapport final de la Commission de Gestion pour les Secours en Grece sous les auspices du Comite International de la Croix – Rouge, Societe Hellenique d' Editions, Athenes 1949, σ. 242

16 ο.π., Μια προσπάθεια και ένας άθλος: το έργο της Εθνικής Αλληλεγγύης Ελλάδος, σ. 45-52 και Εθνική Αλληλεγγύη Ελλάδος, Για τους Έλληνες και Φιλέλληνες του Εξωτερικού, Αθήνα, 1946

17 ο.π., σελ.86

18 Χαρακτηριστικό παράδειγμα αντικομμουνιστικού λόγου αποτελεί η γραμμή που ορίζεται για την Ε.Α από το Γενικό Επιτελείο Στρατού, κατεξοχήν φορέα αντικομμουνιστικής ιδεολογίας. Αναφέρει «...η Ε.Α. είναι κλάδος της ΕΑΜ εξόχως οργανωμένη, εργάζεται παράνομα και παρ' ότι περισσότερο ευχερής διατηρεί συνωμοτικούς κανόνες. Εκδίδει συνώνυμων εφημερίδα...». Τονίζει ότι «...ενεφανίσθη ως οργάνωση αποβλέπουσα εις την παροχή ενισχύσεως και βοήθειας εις τας οικογενείας των εν λόγω του αγώνος καταστάντων απόρων. Συλλέγει βοηθήματα δια τους αντάρτας του ΕΛΑΣ. Εξελέχθει και είναι το οικονομικόν παράρτημα του ΕΑΜ...». Αρχεία Εθνικής Αντίστασης, 1941-1944, Γ.Ε.Σ, τόμ. 7ος, Αθήνα, Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, 1998

19 Εθνική Αλληλεγγύη Ελλάδος, Στα ξερονήσια της Ελλάδας - Αφιερώνεται στους εξόριστους, Αθήνα 1947

20 Για παράδειγμα βλ. Βραδινή 6/6/1946, Καθημερινή 14/6/1946

21 Λούλης Αλκιβιάδης, Μια δίκη και μια νίκη, Τα πρακτικά της δίκης της Εθνικής Αλληλεγγύης Ελλάδος, Αθήνα, 1947.